

REFERENDUM

Svega nekoliko dana pre održavanja referenduma na severu Kosova, Vlada u Beogradu koja mu se protivi odlučila je da ga ignoriše. U srpskim medijima se tek sporadično piše o referendumu, televizije nemaju direktna uključivanja sa severa Kosova kao što je to bio slučaj prošlog leta sa barikadama, a političari se trude da ne pominju ovaj događaj. "Vladin bojkot" je delimično motivisan frustracijom vlasti koja nije uspela da ubedi kosovske Srbe da ne održavaju referendum svega dve nedelje pre odlučivanja Evropskog saveta o srpskom statusu kandidata za članstvo u EU. Drugi razlog je što ignorisanjem činjenice da se održava referendum, zvanični Beograd veruje da dosledno sprovodi politiku po kojoj je izjašnjavanje Srba na severu Kosova **"protivzakonito jer se opštine izjašnjavaju o pitanju koje nije u njihovoj nadležnosti"** kao i da šteti **"interesima Republike Srbije"**. Dakle zvanični Beograd smatra da nema potrebe da se izjašnjava, niti da mediji pišu o nečemu "što ne postoji". Problem sa ovom odlukom je u tome što ignorisanje Beograda ne znači da se referendum neće održati, kao i da ovaj čin neće imati posledice.

Dok se Beograd ponaša kao da se referendum ne održava, na severu Kosova traju pripreme za izjašnjavanje građana. **"Pitanje na predstojećem referendumu 14. i 15. februara na severu Kosova i Metohije glasiće - da li prihvatate institucije takozvane republike Kosovo?"**, rekao je za Radio – televiziju Vojvodine (RTV) **Krstimir Pantić**, predsednik najveće srpske opštine Kosovska Mitrovica koji je neformalni lider Srba sa severa Kosova. On je istakao da će oko 40 hiljada građana imati pravo glasa i naglasio da će referendum koštati veoma malo. **"Troškovi koje će opštine imati za održavanje referenduma biće 100 hiljada dinara (prema zvaničnom kursu oko 920 evra) za sve četiri opštine i to su samo troškovi za štampanje glasačkih listića"**, rekao je Pantić. Srpski lider je naglasio da su glasački listići odštampani na srpskom i na albanskom jeziku i dodao da očekuje da će oko trećina Albanaca koja živi u severnoj Kosovskoj Mitrovici izaći na referendum. **"Ne bih se složio da će ishod referenduma biti poznat unapred"**, rekao je Pantić i dodao da očekuje **"mnogo veću izlaznost nego na lokalnim izborima 2008. godine, odnosno preko 60 odsto"**. Pantić je pozvao **"misije OEBS-a i UNMIK-a da pošalju posmatrače i da na taj način potvrde da je referendum sproveden po zakonu"**.

Zvanični Beograd se protivio održavanju referenduma od trenutka kada su lideri Srba sa severa Kosova najavili njegovo sprovođenje.

Razlog za to je činjenica da je odluka o održavanju referenduma doneta kao odgovor lokalnih Srba na dogovor o integrisanom upravljanju granicom iza koga su stali Beograd, Priština i Brisel. Ovaj odgovor je postignut nekoliko dana pre decembarskog izjašnjavanja Evropskog saveta o dodeljivanju Srbiji statusa kandidata za članstvo u EU.

Odmah posle dogovora usledio je poziv predsednika Srbije **Borisa Tadića** kosovskim Srbima da uklone barikade sa puteva na severu Kosova koje su postavili u julu 2011. godine. Srbi su barikade postavili kao odgovor na jednostranu policijsku akciju kosovskog premijera **Hašima Tačija** koji je na silu pokušao da preuzme prelaze između Srbije i Kosova koji se nalaze na severu koji je naseljen Srbima. Srbi sa severa Kosova su odbili poziv predsednika Tadića da uklone barikade i kao odgovor – raspisali referendum. To je bio politički odgovor na zahtev predsednika Tadića kojim su lideri sa severa Kosova pokušali da izbegnu direktnu konfrontaciju sa njim već da odluku prepuste narodu. Predsednik Tadić ih je pozvao da se **“ne kriju iza naroda već da sami donose odluke”**, a bilo je jasno da ne može da prihvati referendum čiji je krajnji cilj da se ospori njegov. Tokom decembra i januara vlasti u Beogradu pokušale su da ubede Srbe sa severa Kosova da odustanu od svoje namere, ali bezuspešno. To je prvo učinjeno preko odbornika u skupštinama opština na severu Kosova koji pripadaju vladajućoj većini u srpskom parlamentu, kako bi oni uticali da se odluka o referendumu ne donese. Na severu Kosova postoje četiri opštine (Kosovska Mitrovica, Zvečan, Leposavić i Zubin Potok) čije su skupštine i lokalna rukovodstva izabrana 2008. godine na srpskim lokalnim izborima. Izbori koje organizuje Srbija su jedini na kojima učestvuju Srbi sa severa Kosova, jer oni bojkotuju sve izbore koji se organizuju iz Prištine. Na tim izborima učestvuju samo stranke iz Srbije, a glasaju samo Srbi, a među izabranim odbornicima i drugim funkcionerima ima predstavnika svih srpskih stranaka. Od četiri opštine u tri su na vlasti stranke koje su opozicija vlasti u Srbiji, a u jednoj vladajuća Demokratska stranka. Ipak, sve četiri opštine su donele odluku o održavanju referenduma, jer je bilo odbornika vladajuće koalicije u Srbiji koji su se oglušili na zahtev Vlade u Beogradu i svojih partijskih centrala da se izjašnjavanje ne održi. Bio je to poraz srpske Vlade na severu Kosova, ali još u decembru prošle godine desilo se da su neki od poslanika iz vladajuće većine koji žive na Kosovu oštro kritikovali politiku svoje Vlade prema Kosovu. Upravo iz tog razloga, Skupština Srbije ne raspravlja mesecima o Kosovu. Pored toga, srpski ministar za Kosovo **Goran Bogdanović** je održao nekoliko sastanaka sa čelnicima srpskih opština na severu Kosova pokušavajući da ih ubedi da odustanu od održavanja referenduma. Iako je bilo nekih nagoveštaja da bi lideri Srba mogli da promene odluku – to se nije desilo. Sve što se desilo veoma je udaljilo lokalne Srbe od srpske vlade i približilo ih opozicionih strankama.

Osim Beograda i vodeće zemlje međunarodne zajednice, kao i Priština, odlučili su da ignorišu referendum i ne priznaju njegove rezultate.

O tome je nedavno govorio kontraverzni šef Međunarodne civilne kancelarije u Prištini **Piter Fejt** koji je rekao da referendum **“jednostavno neće biti priznat”**. **“To neće priznati vlasti ovde, neće priznati organizacija koju ja imam čast da predstavljam, neće priznati EU, neće priznati UN. Ako to niko ne priznaje, teško da će imati nekakvog materijalnog uticaja. Ne mislim da će to promeniti tok događaja na Kosovu”**, rekao je Fejt.

Tu počinje i završava se jedinstvo svih ovih činilaca u vezi sa referendumom i počinju problemi kako za Beograd, tako i za Prištinu, ali i za Brisel i Vašington. Šta god ko mislio o referendumu - to je demokratsko izjašnjavanje građana i jedno od temeljnih demokratskih prava. Pored toga, rezultati referenduma će pokazati da li srpski građani na severu Kosova prihvataju ili ne nezavisnost Prištine. Ukoliko ne prihvate nezavisnost Kosova, šta je sledeći korak? Jasno je da međunarodna zajednica neće upotrebiti silu da ubedi Srbe sa severa Kosova da treba da prihvate vlast Vlade u Prištini, kao i da tako nešto neće biti dozvoljeno kosovskom premijeru Hašimu Tačiju. Ratna avantura kosovske Vlade iza koje su stajale, makar prećutno, pojedine vlade zemalja koje su priznale Kosovo iz jula ove godine, završila se fijaskom i zamalo je izazvala rat. Dakle, pre ili kasnije sa Srbima sa severa Kosova moraće da se vodi politički i demokratski dijalog. Prema tome, posledica referenduma "koji niko ne priznaje" će biti. One će biti posredne, ali ipak dugoročne.

Najveći problem za organizatore referenduma je činjenica da se on organizuje samo na severu Kosova, odnosno da će na njemu učestvovati manjina Srba koji žive na Kosovu. Kosovski Srbi podeljeni su na grupu od oko 60 hiljada koliko ih živi na severu, na prostoru od oko 1 200 kilometara kvadratnih koji se nalazi uz Srbiju i na veću grupu od oko 80 hiljada stanovnika koji žive u nekoliko enklava, koje se nalaze u albanskom okruženju na jugu Kosova. Pored toga, u Srbiji živi skoro 200 hiljada Srba koji su izbegli sa Kosova 1999. godine posle dolaska međunarodnih snaga.

Dakle, kakvi god da budu rezultati referenduma, oni neće predstavljati odluku svih Srba na Kosovu. Ta nereprezentativnost je najveća slabost ovog referenduma. Ipak, s obzirom na izdvojenost i kompaktnost severa Kosova, predstavljaće demokratsku odluku stanovnika ovog regiona.

O tome je govorio **Slobodan Petrović**, potpredsednik Vlade Kosova i lider male srpske stranke koja nije sa severa Kosova i koja učestvuje u radu kosovskih institucija. Za njega referendum "nema značaja za neki opšti interes", već za lokalne lidere koji "na taj način žele da potvrde svoju lidersku poziciju". Bez obzira na malu podršku koju Petrovićeva stranka ima među Srbima, on ovaj put govori ono što većina Srba koji ne žive na severu Kosova misli. Ipak, paradoks je da čak i sada kada Petrović govori isto što i srpska Vlada, on se u Beogradu smatra izdajnikom sa kojim srpske institucije ne održavaju kontakt. To mnogo govori o tome kako Beograd nema pravu strategiju za Kosovo i kako u ovom trenutku nema dobre odnose skoro ni sa jednom grupacijom koja predstavlja Srbe bez obzira iz kog dela Kosova dolazi i ko je vodi. Ako se zna kakav značaj ima Kosovo za građane Srbije i koliko je srpsko javno mnjenje osetljivo na pominjanje ovog pitanja, ova činjenica je vrlo neprijatna za Vladu u Beogradu.

Beograd je uspeo da izbegne gnev međunarodne zajednice u vezi sa održavanjem referenduma. U tome su mu pomogli lideri Srba sa severa Kosova javnom konfrontacijom sa srpskom Vladom u vezi ovog pitanja.

Ambasador Francuske u Beogradu **Fransoa Gzavije Denio** je to potvrdio rečima da "**s obzirom na to da Vlada Srbije nije uključena u ovu inicijativu, od koje se i javno ogradila**" po njegovom mišljenju "**ne bi trebalo da bude posledica**" po kandidaturu Srbije za članstvo u Evropskoj uniji. Međutim problemi za Beograd počinju posle referenduma. Beograd može da očekuje pojačani pritisak zemalja koje su priznale nezavisnost Kosova da nastavi sa politikom udaljavanja od kosovskih Srba. To će biti problem za srpsku Vladu, posebno jer se Srbija nalazi na nekoliko meseci pre parlamentarnih izbora. Pitanje Kosova je veoma osetljivo za srpsku javnost i Vlada jednostavno ne sme da ide dalje od odluke da ignoriše referendum, a da nema političku štetu. Pored toga, konfrontiranje sa liderima Srba sa severa Kosova u vezi sa referendumom smanjuje manevarsku sposobnost srpskog predsednika Tadića za nove kompromise. Kao političar, Tadić mora da vodi računa da ne bude optužen za "izdaju Kosova" u srpskoj javnosti. Tadić i Demokratska stranka (DS) koju vodi imaju u javnosti imidž proevropske i reformske stranke, a ne stranke koja je patriotska. Zato je DS prinuđena da u pitanjima koja su od nacionalnog značaja postupa opreznije od nekih stranaka desnice za koje važe stereotipi da su "nacionalno odgovorne". Upravo zato će novi zahtev dela međunarodne zajednice koja priznaje nezavisnost Kosova da Beograd ne raspiše lokalne i parlamentarne izbore na Kosovu, stranku srpskog predsednika Tadića dovesti u nemoguću poziciju zbog koje može da izgubi izbore. To se slaže sa nemačkom politikom prema Kosovu koja traži da Srbija ukine svoje institucije na Kosovu, a među njima se nalaze lokalni organi vlasti. Zato je najava Pitera Fejta da se "**međunarodna zajednica jednoglasno protivi održavanju opštinskih izbora Republike Srbije na Kosovu**" uvod u veoma opasnu igru u kojoj deo međunarodne zajednice pokazuje da im nije stalo do političke stabilnosti u Srbiji, već samo da Beograd prizna nezavisnost Kosova po svaku cenu.

Održavanje referenduma na severu Kosova je poruka svetu da skoro da ništa nije učinjeno u poslednjih 13 godina kako bi se pridobilo poverenje kosovskih Srba kako u međunarodnu zajednicu tako i u zajedničke institucije na Kosovu.

Posle napuštanja Kosova od strane srpske vojske i policije u junu 1999. godine, skoro dve trećine srpskog stanovništva je proterano i danas živi u izbeglištvu u Srbiji. Srba skoro da nema u kosovskim gradovima izuzev četiri grada na severu Kosova i to je posebno neprijatna činjenica kako za kosovsku Vladu, tako i za međunarodnu zajednicu. U Prištini, glavnom gradu Kosova, u kojoj je 1999. godine živelo oko 40 hiljada Srba danas živi oko 250, a u Prizrenu u kome je bilo oko 8 hiljada Srba danas ih ima nekoliko desetina. Za trinaest godina skoro da ništa nije učinjeno da se Srbi vrate na Kosovo.

Srbi su simbolično zastupljeni u kosovskim institucijama, javna preduzeća na Kosovu ne poštuju odredbe o zastupljenosti Srba, a čitava decentralizacija se svela na formiranje nekoliko srpskih opština koje skoro da nemaju izvorne nadležnosti, već novac dobijaju kao "milostinju" kosovske vlade. Za to su odgovorni predstavnici međunarodne zajednice na Kosovu i zato kada Piter Fejt referendum u srpskoj štampi ironično naziva "**ispitivanjem javnog mnjenja**" trebalo bi da ima u vidu da će to ispitivanje dati negativnu ocenu njegovog rada na Kosovu. Kako god da je organizovan referendum, međunarodnoj zajednici će biti teško da ne uvaži demokratsko izjašnjavanje građana. Tim pre što su zemlje koje su sponzori kosovske nezavisnosti devedesetih godina prošlog veka referendum kosovskih Albanaca, na kome je doneta odluka o nezavisnosti od Srbije, smatrali legitimnim i demokratskim izjašnjavanjem. Dodatni problem za ove zemlje može se desiti ako rezultate referenduma na severu Kosova priznaju ili "prime k znanju" recimo Rusija ili Kina, što nije nemoguće s obzirom na različito viđenje situacije na Kosovu. Međunarodna zajednica ne može na Kosovu ništa postići ignorisanjem izjašnjavanja građana na severu Kosova makar ga smatrala ispitivanjem javnog mnjenja. Ovo izjašnjavanje treba da bude putokaz da treba uložiti više napora da se ubedi srpska zajednica na Kosovu da ima poverenje u međunarodne institucije, da izvrši pritisak na Vladu u Prištini da ponudi nove ustupke srpskoj zajednici i da zajedno sa Vladama u Beogradu i Prištini uporno traži demokratsko i kompromisno rešenje problema. Bez obzira da li neke zemlje u međunarodnoj zajednici podržavaju nezavisnost Kosova ili ne – ovaj referendum će pokazati da je politika koju promovišu Fejt i neki drugi uticajni predstavnici Brisela i Vašingtona, po kojoj drugi treba da naprave Prištini državu, a stalnim pritiskom na Beograd naterati kosovske Srbe da priznaju vlast Prištine - doživela fijasko.

Predstojeći referendum je poruka i za vlasti u Prištini da Srbi sa Kosova nemaju poverenje u kosovske institucije. Kosovska Vlada bi morala da razume da je jedini način da uspostavi saradnju sa Srbima da odustane od ambicije da ona bira lidere Srba. Ukoliko želi da postigne kompromis sa Srbima, Vlada u Prištini će morati da prihvati one lidere kosovskih Srba koje oni sami izaberu, a ne da ih naziva kriminalcima. Ni Srbi nisu najsrećniji zbog činjenice da pregovaraju sa Hašimom Tačijem, ratnim liderom koga vezuju za zločine nad srpskim stanovništvom koje je počinila Oslobođilačka vojska Kosova (OVK) u periodu od 1997 – 1999. godine, ali on je izbor albanskog naroda. Na isti način, Albanci moraju da prihvate da razgovaraju sa onima koji su izbor srpskog naroda, ko god da je to. Jednostavno, sukob između Srba i Albanaca traje vekovima i kompromis se može naći samo međusobnim uvažavanjem i tolerancijom. To Vlada kosovskog premijera Hašima Tačija ne pokazuje. Stiče se utisak da promoviše toleranciju i suživot sa Srbima samo zato što međunarodna zajednica to traži i da očekuje od sveta da privoli kosovske Srbe da žive na Kosovu, odnosno da im napravi državu.

INTERNATIONAL COMMUNICATIONS PARTNERS

NEDELJNE ANALIZE I PROGNOZE

Na kraju, referendum koji će se održati na severu Kosova pokazaće da je Ahtisarijev plan po kome je proglašena nezavisnost Kosova – mrtav. Jednostavno, nisu ga prihvatili Srbi na Kosovu i zato je gubljenje vremena ubeđivati ih da treba “**da pročitaju Ahtisarijev plan**”, kako im nudi ironično Piter Fejt. Umesto toga treba tražiti nova rešenja prihvatljiva za sve na Kosovu iza kojih će moći da stanu i Srbija, i Priština. Jer, na kraju krajeva, nijedno političko rešenje bilo gde na svetu, pa i na Kosovu, ne može da zaživi ako ga ne prihvate ljudi. Referendum Srba na severu Kosova ne nudi nikakvo novo rešenje, ali je šansa za sve koji žive na Kosovu i koji su zainteresovani za ovaj problem da se počne ispočetka kako bi se našla trajna i održiva formula za suživot Srba i Albanaca, kao i Beograda i Prištine.